

литиком одбио сам из начелних разлога. Јер, када сам одолео тако дуго свим искушењима онда нема никаквога разлога да сада са тим искуством, и са толико разочарења, сада где на један други начин мерим реч, људску реч, од оне коју захтева политика одређеност и послушност, дисциплина, партијска дисциплина, почнем из почетка да се бавим политиком. Ја то не бић могао поднети. Према томе сачуваћу и даље своју независност.

Драган Стојановић је приметио (ЛМС, децембар 1991) да је Ефемерис (I—II) била добра мемоарска грађа за роман. Да ли сте и Ви имали ову двојбу: да пишете роман или «хронику једне породице»?

Чуо сам доста о томе да ли је Ефемерис мемоарска грађа или је то роман. Опет се враћам на Младена Лесковца, на његово прво писмо. Он је у првом писму то исто питање поставио. И онда на крају писма ипак се одређено да је то роман. То је његово мишљење. Ја искрено да вам кажем о томе нисам размишљао. Дакле, о самој форми, који је род, боље рећи где да се врста та проза. Ја сам једноставно одлучио да нешто кажем, да сведочим што сам у себи носио

не даје никоме, и читао га је целу ноћ до зоре. У зору ми је телефонирао у седам сати уз велике речи и комплименте. Међутим, сви су они у мени стварали нервозу да ја то морам што пре и објавити. Стално су ме опомињали на моју дужност да то учиним. А ја нисам имао такву потребу. Ја сам рекао да је мени битно да сам успео да ово дело напишем. Коначна верзија је настајала у току прелома, дакле, ја сам још убацивао, уграђивао неке делове у шифовима. Ја мислим да увек када се нешто сажима да то не може бити лоше, то значи пристајање на једну меру. Све је мера, рекли су Грци. О тој теми је баш и Лесковец говорио, а шта је рекао не смем ни да цитирам због лажне скромности. Трећу књигу писао сам у Немачкој. Био сам у једном дворцу, гост сенатора Телфера који је основао своју фондацију која додељује Хердерову награду. Он у тај дворца позива само лауреате. Било је интересантно друштво. Морате имати неку европску награду, чак не мора његова, како би добили позив на две недеље боравка. После сам био гост Хумболтове фондације и борадио месец и по у Минхену, као Хумболтовац. Тај период сам

То је оно што би у партитури било означено као маестозо. Тај увод је незабораван. Поседује сјајне тезе и антитезе. Волео сам и Имбру Ткалца. Са Црњанским, то је већ други проблем. Пошто сам добио Црњанскову награду, не смем ништа да кажем.

Присетите се још прогона професора на факултету...

Прогањани су били професори чије је улађавање са Факултета тражио Јосип Броз лично. Факултет се ту сјајно држао и бранио их је. Али наравно није било лако да се све то издржи. Мене су као декана стално гњавили, притискивали. Заморно и понижавајуће. Који људи су то били? Страшно. Па онда ректори. И данас се стидим због помањкања основне универзитетске солидарности. Сви факултети су се званично изјашњавали против нас. Били смо као окужење. То ће доћи, у ту моју четврту књигу.

А прича око енглеске краљице?
И то сам апсолвирао. И када је Броз докторирао. Енглеска краљица! У то време читава енглеска и европска левица навија за ове наше дисиденте. Боравио сам у Дубровнику када ме је

ЕНГЛЕСКА ЖЕНСКА ПОЕЗИЈА

У ПОТРАЗИ ЗА КАМИЛАМА

*Ишла је за њим цело поподне,
иако јој се ниједном није обратио,
нити се окренуо да види
како се успиње прашњавим путем.
Беле мушице су слетеле на њена стопала.
Видела је мазгу
у чијим су ушима милели мрави.
»Месје, месје,« викала су деца
и јурила кроз поља мака
са сребрним ножевима... Свињска балега.
Земља змија... »Па наравно да знам
где смо«.*

*Кренуо је у планине
као човек који смера
да убије пса. Није се заустављао.
Зажмурила је да би кап каломина
могла да отече низ образ.
Он је њој обећао
једно место, песковито и нежно...
У мислима је састављала писмо кући.
»Овде нема ничега сем стења«,
започела је,
»и његових звекетавих
корака у снегу.«*

ПРЕКО ПУСТИЊЕ У ДЕЧЈИМ КОЛИЦИМА

*И кад нам песак уђе у уши
и све утихне,*

*лези са мном у заветрину.
Замисли да је песак крзно.*

*наћи ће нас уз помоћ једне малацке зујалице
која налази ретке животиње. Они мисле да сам ја некаква врећа.*

*Вођа експедиције
не може да поверује својим очима.*

*Вигла врећом изнад главе...
»Опусти се,« чујем како каже, »опусти се, душо.«*

Селима Хил
С енглеског:
Владислава Гордић



СЕЛИМА ХИЛ је рођена 1945. г. у Лондону, у познатој сликарској породици. Студирала је филозофију у Кембриџу. Њена прва збирка поезије Поздрављање на станици (Saying Hello At the Station, 1984.) освојила је награду Холмондли, а друга, под називом Моја драга камила, објављена је 1988. г.

као велико оптерећење. Кад то кажем онда мислим да сам ја у сваком тренутку савршено свестан да сам последњи од мога рода који то сећање може да уобличи, спасе од заборава ту породичну традицију, то знање које сам ја стекао, наследио, које ми је предато без моје заслуге. Моја заслуга у том послу може да буде једино што сам ја нашао израз да то уобличим. То је зависно од мог већег или мањег талента. Али то ношење мене је оптерећивало врло. Био сам увек у страху да се нешто може догодити, а по цело је то већ за време рата, када смо суочени са много умирања. Дакле, читав један свет може да нестане незабележен јер нема више сведока. То је страшно прогонство. То прогонство вас исто може натерати на непромишљено, брзо, несавладано објављивање и писање. Прву варијанту Ефемерис I завршио сам 1974. И нико није могао да верује да ја то могу да држим у фиоци: Михиз, Добрица. Они су само фрагменте читали, не цело. Целину је прочитао Михиз, али знатно касније. У време када је рукопис био завршен, лектуру је радила Саша Богдановић, супруга Зире Адамовића. Зира је неовлашћено узео од ње рукопис, јер ја сам изричито рекао да га

употребио да пишем Ефемирис III. По рукопису видим да и на тридесет страница ни запету нисам изменио. Ништа. Чисто као да диктирам, или читам неки већ написан текст. Шта то значи? То значи да сам имао савршену концентрацију.

А четврта књига?
Ја бих четврту књигу написао сада за два месеца чак и раније. Зашто? Јер имам све дневнике.

Пишете редовно дневнике?
Како да не.

А које писце мемоара волите?
Ја ћу да се ограничим на домаћу литературу, стране да не наводимо даље од Кафке и његових дневника које јако волим. Волим Достојевског, дневнике, волим Херцена. Али, да се вратимо домаћим. Јако волим Јашу Игњатовића, **Расходије једног живота**. Иако је Јаша неуједначен, он је истовремено један еруптивни писац који није дисциплинован. Али, то не умањује његову вредност. Сетите се описа Мајске скупштине! Затим, Прота Матеја. И његов текст није саливен. Има ту распричаности, али је прота написао један грандиозан увод, достојан Плутарха.

секретарица обавестила упаничено да је већ била претходница енглеске краљице. Каква претходница? кажем изненађено. Претходница енглеске краљице, једва изговара. Каква енглеска краљица, шта причате, зашто сте ме звали. Па, чекајте да вам објасним, па страшно, ја сам потпуно слуђена, никог нема, шта ја да радим, претходница, оставио је енглески пуковник визит карту, извршио је преглед просторија са војним изаслаником из амбасаде. Енглеска краљица ће доћи на јесен и посетиће факултет, кажу да то улази у њен програм. Како ће она доћи, шта сте то урадили, како сте пустили те људе? Шта да радим? Зовите ректора, (то је тада био Глигоријевић) осећам права паника. Био је ректор који је нерадо учествовао у работама против нашег Факултета. Најзад, после многих перипетија, власти су успеле да измене програм боравка енглеске краљице у Београду. Посетила је тада само Ректорат, а ја сам јој био представљен једино са осталим деканима. Трагикомична епизода у мом животу.

Разговор водила:
Радмила Гикић